

“De oude vos“

Konrad Adenauer (1876-1967) en zijn tijd.

In zijn boek “ Il Principe “ (de vorst) looft Niccola Macchiavelli paus Julius II. Die wilde de Venetiaanse invloed in Noord-Italië verminderen en vormde in 1508 de Liga van Kamerijk, een anti-Venetiaanse alliantie met Lodewijk XII van Frankrijk, keizer Maximiliaan I en Ferdinand II van Aragon. Hoewel de Liga aanvankelijk succesvol was, de Venetianen verpletterend verslagen werden en de Fransen zich in Noord-Italië vestigden, zorgden spanningen tussen Julius en Frankrijk ervoor dat deze in 1510 uiteenviel en Julius zich aansloot bij Venetië tegen Frankrijk.

De pauselijke alliantie met Venetië groeide uit tot de Heilige Liga, die in 1512 Frankrijk uit Italië verdreef.

De geallieerden hadden na de oorlog een absolute macht binnen het Duitse territorium en hadden Duitsland bezet en verdeeld in vier bezettingszones. Het vroegere Oosten werd door Rusland en Polen bestuurd. Het gebied tussen de Oder en de Elbe de bezettingszone van de Sovjet-Unie en West-Duitsland werd tussen de Amerikanen en Britten verdeeld. Later kwam daar ook de Franse bezettingszone bij. Ook Berlijn werd in vier sectoren verdeeld. Het oostelijk deel kwam in handen van de Sovjet-Unie. Het westelijk deel werd beheerd door Fransen, Engelsen en Amerikanen.

Als men het einde van de tweede wereldoorlog in 1945 bekijkt, kan men stellen dat de beide kampen van Oost en West zich in een gelijkaardige situatie bevonden als de overwinnaars van 1508. Beiden moesten volgens de regels van de staatsmanskunst de kansen afwegen om Duitsland binnen hun invloedssfeer te brengen.

Formeel wilden de geallieerden in de eerste plaats de basis leggen voor een economische eenheid. Maar de interesse van de westerse geallieerden enerzijds en de onberekenbare verbonden, de Sovjet-Unie, aan de andere zijde lag heel anders en zo werden de onderscheiden zones proefvelden voor een staatsbestel op maat van elke bezettingsmacht.

Als vanzelfsprekend ontwikkelde zich het politieke leven in West-Duitsland tot een grondwettelijke democratische staat in de vorm van “Länder“, grondwetten en parlementen. In 1947 verenigden zich de Amerikaanse en Britse zone tot en “bizone“, een gemeenschappelijk economisch gebied met als opperste orgaan een economische raad (Wirtschaftsrat). Met een grondwetgevende vergadering wilden de geallieerden de basis leggen voor een federatieve staat. Na de

invoering van de D-Mark in West-Duitsland en Berlijn in 1948, kwam het parlement gekozen uit elf Landtagen voor de eerste maal bijeen om een volledige grondwet voor te bereiden en in 1949 werd de grondwet voor de Duitse Bondsrepubliek gestemd met zetel in Bonn. In Freistaat Bayern had de Landrat reeds in 1946 een soort minigrondwet gestemd.

De twee kampen hadden hun bezettingszone als onderpand en slaagden er in om hun deel van het verdeelde land te consolideren als een status quo waarover niet meer te onderhandelen was.

Had het overgebleven Duitsland van de Rijn tot aan de Oder-Neissegrens tussen 1945 en 1947 vrij kunnen beslissen dan had het met zekerheid de zijde van de Verenigde Staten gekozen en het westen. Had de bevolking van de drie westzones kunnen beslissen dan zou hun stem anders zijn uitgevallen.

Deze uitgangspunten moet men voor ogen houden bij de beoordeling van de 14-jarige ambtsperiode van Konrad Adenauer (CDU). Over geen enkele staatsman werd meer controverser gevoerd gedurende de periode van de eerste twee derde van de twintigste eeuw. De man stond met tijdgenoten als Winston Churchill en de Franse generaal De Gaulle in de rij van de grootste Europeanen. Adenauer heeft op eigen kracht de Bondsrepubliek vorm gegeven en door alle hindernissen gesleept. Hij regeerde ook langer dan enige kanselier sedert Bismarck.

Konrad Adenauer was jurist van opleiding en werkte enige tijd in een Keuls advocatenkantoor. In 1917 was hij burgemeester van de stad Keulen. Hij was hij rond 1920 korte tijd betrokken bij een beweging die streefde naar de afscheiding van het Rijnland ("die Rheinische Republik"). Hij kwam in conflict met de nazi's en moest aftreden als rooms-katholieke burgemeester. Hij stond ook in het verzet tegen de nazi's na de machtsovername in 1933 en werd zelfs verdacht van betrokkenheid bij de aanslag op Hitler in 1944.

In 1945 werd hij herbenoemd als burgemeester van Keulen maar door de Britten afgezet wegens "onbekwaamheid" (?). Door de Amerikanen werd hij echter hersteld in zijn ambt.

In 1946 werd hij betrokken bij de nieuwe partij de CDU. Hij begon als regionale voorzitter in het Rijnland, maar gaf snel leiding aan de Parlementaire Raad die in 1949 een nieuwe Grondwet opstelde.

De eerste Bondsdagverkiezingen in 1949 werden door de CDU gewonnen. Adenauer werd de eerste Bondskanselier, hij was toen 73 jaar. Hij had een

intensieve samenwerking met het Westen en verwierp het voorstel van Stalin om van Duitsland een neutraal land te maken.

Volgens de Grondwet was de Bondsrepubliek de enige legitieme (democratische) vertegenwoordiger van het hele Duitse volk. Daarom werd de DDR niet erkend.

In 1952 werd het E.G.K.S.-verdrag geratificeerd door de Bondsdag en in 1957 kwam de grote pensioenhervorming.

Adenauer herstelde in 1955 de diplomatieke relaties met de Sovjet-Unie en bekam de terugkeer van de laatste Duitse krijgsgevangenen.

Het westelijk deel van werd met behulp van het "Marshallplan" heropgebouwd, het Berlijn Oosten werd door de Russen leeggehaald om hun eigen door de oorlog en de Duitsers verwoeste land terug op te bouwen.

In juni 1953 kwam het tot een opstand in Oost-Berlijn. Er vielen doden maar de steun van het Westen bleef bij woorden.

In 1954 trad de Bondsrepubliek toe tot de West-Europese Unie.

In de DDR zag de staat toe vanaf de wieg tot aan het graf. Er reden Trabantjes (Trabi's) en de verkeerslichten werden Ampelmännchen met hun grote hoed en dikke buikje (stoplichten : als het licht op rood gaat toont het mannetje dat rechtsom gaan toegestaan is). Men sprak van "*Jammerossis*" en "*Besserwessis*" (klagende Oost-Berlijners en betere West-Berlijners).

Walter Ulbricht verzekerde de wereld dat niemand ooit van plan was een muur te bouwen. Augustus 1961 was het begin van de bouw van een nieuwe muur en ook werd een man neergeschoten bij een vluchtpoging. De eerste muurdode was gevallen.

Op 27 oktober 1961 kwam het tot een confrontatie tussen Russen en Amerikanen. Bij de grensovergang Checkpoint Charlie stonden tanks tegenover elkaar. In juni 1962 werd de "*Strook des doods*" aangelegd met honden en schietinstallaties tussen de eerste en de tweede muur daarachter.

In 1958 stemde de Bundestag in met atoombewapening. De bouw van de Berlijnse muur in augustus 1961 werd unaniem veroordeeld door de Bundestag. De zgn. "Kolen crisis" bracht een eerste breuk in de C.D.U- F.D.P. coalitie.

In 1962 sprak John Kennedy in Berlijn de gevleugelde woorden "*Ich bin ein Berliner*".

In december 1963 kregen de West-Berlijners toestemming om familie in Oost-Berlijn te gaan bezoeken . Er kwam een pasjesregeling.

Adenauer stierf in Rhöndorf op 19 april 1967. De Rijnlandseparatist uit 1919 eindigde uitgerekend als kanselier van een Duitsland tot aan de Elbe.

In 2003 werd Adenauer door de kijkers van ZDF verkozen tot grootste Duitser aller tijden. Om zijn diplomatieke en politieke kwaliteiten kreeg hij de naam “Der alte Fuchs“.

Joris Luyckx

Bronnen :

- Der Spiegel 9 oktober 1963 “Konrad Adenauers vierzehn Jahre“
- Hebbing Köhler “Adenauer und die rheinische Republik. Der erste Anlauf 191-1924” Opladen, Westdeutscher Verlag , 27 blz.